

BESZÁMOLÓ MUIITY GYÖRGY DOKTORI VÉDÉSÉRŐL

PIRISI GÁBOR

Néha igen cifra, kacskaringós utak vezetnek a társadalomföldrajz területén megszerzett doktori fokozatig. Valószínűleg Muity György maga sem gondolta volna mondjuk tíz évvel ezelőtt, hogy idáig fajul flörtölése a geográfiával. Eredetileg egy olyan műhelyből érkezett, a PTE hajdani Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézetéből, ahol a humán és gazdasági tudományok különböző területein dolgozó szakemberek alkottak együtt, egy kifejezetten kreatív, konstruktív miliőben. Ha csak közvetetten is, de ennek a műhelynek a fejlődésében is szerepet játszott egy geográfus, néhai Tóth József professzor úr, aki nem csak a PTE rektoraként, hanem szemléletformáló előadásokat tartó oktatóként is közreműködött a műhely életében, így nem véletlenül került ki onnan több társadalomföldrajzi doktor azután a pécsi doktori iskolában.

Muity György útja azonban még ennél is kanyargósabb volt, hiszen eleinte doktori kutatásait inkább eszme- és művelődéstörténeti irányban folytatta. A fókuszpont azonban már akkor is gróf Klebelsberg Kunó munkássága volt. Több nekifutás, az élet által hozott ilyen-olyan kanyarok után jutott el a jelölt végül egy olyan közegbe Pécssett, ahol a klebelsbergi fókusz megmaradhatott, de a hangsúly immár a földrajzilag értelmezhető elemekre, a munkásság térbeli dimenzióira tolódot át.

A jelentős előélet miatt Muity György egyéni felkészülőként vágthatott neki a komplex vizsgának, majd a disszertáció elkészítésének. A jelölt témavezetését a neveléstudomány oldaláról érkező dr. Nagy Ádám oktatás- és ifjúságkutató vállalta, a társadalomföldrajzi vonatkozásokban jelen sorok szerzője is segítette tanácsaival a munkát.

A disszertációt végül a jelölt „A területiség dimenziói gróf Klebelsberg Kunó oktatáspolitikájában” címmel nyújtotta be a doktori iskolához. A munkahelyi eljárás során dr. Trencsényi László, egyetemi tanár, oktatáskutató (ELTE), valamint dr. Tésits Róbert, a PTE egyetemi docense, geográfus bírálták az értekezést, alapvetően pozitív, a jelölt erőfeszítéseit elismerő és támogató bírálatokkal.

Ilyen előzményekkel került sor a jelölt értekezésének nyilvános vitájára 2023. március 9-én Pécssett, a PTE TTK Földtudományok Doktori Iskolájában. A bizottság dr. Dövényi Zoltán professor emeritus elnöklete alatt ült össze, az opponensi szerepet Trencsényi László mellett dr. Horváth István, az egri Érseki Levéltár főmunkatársa vállalta, tagként a doktori iskola pécsi színekben dr. Pirkhoffer Ervin egyetemi docenst, illetve az ELTE SEK képviselőjében dr. Lenner Tibor docens urat kérte fel.

A jelölt saját előadásában igyekezett a térbeliséggel kapcsolatos elemeket kiemelni. A munka gerincét ebből a szempontból egy a Klebelsberg-féle, az 1920-as éveket felölelő népiskolai reformprogramot feldolgozó adatbázis jelentette, amelyből a korábbi hasonló kutatások által alkalmazott, alapvetően vármegyei fókusznál részletesebben, települési szinten nyomon követhetőek voltak az eredmények. Különbözött a feldolgozás módja és célja Baranya vármegye esetén, amelynél a szerző egy után követéses vizsgálattal arra nézve próbált következtetéseket levonni, hogy mennyire voltak tartósak azok a hatások, amelyek a program kapcsán érték az intézmény- és áttételesen a településhálózatot. A dimenziók vizsgálatát egy lokális fókusz tette teljessé, amelyben Pécs volt a vizsgált település. Ez tette hangsúlyossá a disszertáció egyik jelentős, új eredményét, nevezetesen, hogy ugyan Klebelsberg oktatásszervező-fejlesztő munkásságára leggyakrabban a vidéki terek, elsősorban a tanyak és külterületek kapcsán emlékszik a szakmai (vagy akár a laikus) közvélemény, valójában ennél sokkal komplexebb, a korabeli területi folyamatokra, urbanizációra reagáló programról van szó. Pécs kapcsán például az iskolaépítés a város iparosodásával, az urbanizáció kiterjedésével párhuzamosan történt, valamint az egykor különálló ipari „kolóniák” városhoz kapcsolásával és fejlődésével kapcsolatban születtek meg a program részeként fontos és tartós hatású beavatkozások.

A két opponens közül Horváth István véleményében nagyon nehéz felfedezni a kritikai meglátásokat, inkább csak méltatta az elkészült dolgozat erényeit, értékeit. Ugyancsak nagyon támogató véleménye volt Trencsényi Lászlónak, aki azonban egyes részelemek kapcsán már fogalmazott meg kérdéseket, például azt, hogy *az iparosodó települések jelentős fejlesztése mögött milyen mértékben játszott szerepet a lakosság gyarapodása, az új technológiák vélelmezett (a hagyományos paraszti tudáson túlmenő) munkaerő-szükséglete, illetve kimutatható-e a választásban olyan ideológia, mely a forradalmakban „kompromittálódott” munkásság politikai „domesztikálását” szolgálta volna felerősített iskolázással?*

További kérdések is merültek fel a bizottság soraiból, így Lenner Tibor kifogásolta a tézisek kivitelezését, valamint a dolgozat pontos fókuszát feszegette, a területi és a felekezeti kérdések hangsúlyai kapcsán. Dövényi Zoltán hangsúlyozta, hogy jó lenne többet tudni arról, kik és hogyan dolgoztak a program megvalósításán, kik álltak Klebelsberg környezetében.

Válaszában a jelölt kifejtette, hogy véleménye szerint a program egésze ágyazódott be egy sajátos ideológiai környezetbe, és az egyes telephelyi döntéseket inkább csak demográfiai-fejlesztéspolitikai alapokon hozták meg. Ugyanakkor felhívta a figyelmet arra, hogy a döntéshozatali-kiválasztási mechanizmusok jelenlegi helyzetben nem ismertek kellő mélységben, inkább csak következtetni lehet arra a területi mintázatokból, hogy bizonyos szereplők

sajátos helyi szempontjaikat is képesek voltak érvényesíteni, de a folyamat egészével kapcsolatban érdemes lenne további levéltári kutatásokat folytatni.

A védés kapcsán érdemes kiemelni, hogy a dolgozat új fényben jelenítette meg Klebelsberg munkásságának földrajzi vonatkozásait, és ez az új kép részletesebb, árnyaltabb és hatásait tekintve komplexebb is az eddigieknél. Némi túlzással azt is állíthatjuk, hogy egy geográfus Muity György kutatásai nyomán Klebelsberg Kunó világnézettől függetlenül általában nagyra értékelt életművében egy komplex területi politika körvonalait is láthatja, amely az oktatás, ha úgy tetszik: a humán erőforrások fejlesztésének eszköztárán keresztül igyekezett hozzájárulni a regionális fejlődéshez. Az értekezés maga elérhető a doktori.hu jól ismert oldalán. Az eredmények java pedig két publikációban olvasható (MUIY *et al.* 2022; 2023). Dr. Muity Györgynek pedig e sorok szerzője és a Településföldrajzi Tanulmányok folyóirat is érdekes kutatásokkal teli, dolgos éveket kíván.

Muity Gy. - Nagy Á. - Pirisi G. (2022): Az urbanizáció és az elemi oktatás fejlődése Pécssett Klebelsberg korában. A pécsi Gyárvárosi Iskola létrejötte és kiépülése. *Modern Geográfia* 17: 4 pp. 67-81.

Muity Gy. - Nagy Á. - Pirisi G. (2023): A Klebelsberg-féle népiskolai program területi hatásai. *Területi Statisztika* 63:3 pp. 336-358.